

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu

Warszawa, dnia 28 marca 2008 r.

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPŁ.	2008-03-31
ZAL.	NR. 1134248

DSP-I-051-65/2008

dot. RPO-576509-II/07/JC

Pan

dr Janusz Kochanowski

Rzecznik Praw

Obywatelskich

RPO-576509/07

Stanowczy Pense Rzecznika,

W odpowiedzi na Pana pismo z dnia 24 stycznia 2008 roku uprzejmie przedstawiam stanowisko zawierające ocenę sprawności postępowań przygotowawczego i sądowego w sprawach aktualnie rozpoznawanych przez Sąd Okręgowy w Warszawie, dotyczących wydarzeń na Wybrzeżu w grudniu 1970 roku [sygn. akt **VIIIK 281/99**] oraz wprowadzenia stanu wojennego w 1981 roku [sygn. akt **VIIIK 317/07**].

I. W sprawie o sygnaturze akt **VIIIK 281/99** Sądu Okręgowego w Warszawie w charakterze oskarżonych występują: Wojciech Jaruzelski, Stanisław Kociotek, Tadeusz Tuczapski, Bolesław Fałdasz, Mirosław Wiekiera i Wiesław Gop.

Prokuratura Marynarki Wojennej w Gdyni postanowieniem z dnia 8 października 1990 r. wszczęła śledztwo nr Pm.Sl.I-45/90 w sprawie wydarzeń grudniowych 1970 roku na Wybrzeżu w kierunku popełnienia przestępstwa kwalifikowanego z art. 18 § 1 i § 2 d.k.k. w zw. z art. 148 § 1 d.k.k. Plan śledztwa został zatwierdzony przez Naczelną Prokuraturę Wojskową. Sprawa z uwagi na jej wagę znalazła się w centrum zainteresowania prokuratury, dlatego też w trybie nadzoru koordynowano kierunki działania, uzgadniano niezbędne czynności procesowe oraz sposoby ich realizacji na terenie całego kraju.

Na etapie postępowania przygotowawczego przesłuchanych zostało w charakterze świadków około 3.500 osób. Liczba ta wynikała z konieczności szczegółowego wyjaśnienia okoliczności zdarzenia, sprawdzenia linii obrony występujących w sprawie podejrzanych, ustalenia liczby osób poległych i tych, które doznały obrażeń wskutek użycia broni, a także sprawdzenia wszystkich sygnałów jakie docierały na temat wydarzeń do prowadzących śledztwo. W związku z powyższym przesłuchano bezpośrednich świadków wydarzeń w Gdańsku, Gdyni i Szczecinie (stoczniowców, studentów, pracowników zakładów pracy), w tym osoby poszkodowane i członków ich rodzin, przedstawicieli ówczesnych władz administracyjnych i partyjnych, żołnierzy zawodowych różnych szczebli dowodzenia, żołnierzy którzy w 1970 r. pełnili zasadniczą służbę wojskową, personel medyczny udzielający pomocy pokrzywdzonym, funkcjonariuszy MO i b. SB uczestniczących w wydarzeniach (słuchaczy szkół milicyjnych ze Szczytna, Słupska, Piły i Piaseczna oraz członków byłego ZOMO), a także zgłaszające się dobrowolnie osoby z Trójmiasta i Szczecina.

Należy podkreślić, że z uwagi na czasokres jaki upłynął od wydarzeń, wielu świadków nie pamiętało szczegółów i dlatego tak istotnym było zbieranie od wielu osób informacji, nawet o charakterze epizodycznym, na podstawie których wyłaniał się pełny obraz tamtych tragicznych dni.

Z tego względu za nieuzasadniony należy uznać zarzut o zbyt dużej liczbie świadków zwłaszcza, że prokurator kierując do sądu akt oskarżenia dokonał selekcji zeznań i zawnioskował do bezpośredniego przesłuchania na rozprawie 1091 osób, natomiast do odczytania w trybie art. 296 § 2 d. k.p.k. - 2425. Również w toku rozprawy zgłaszał wnioski o ograniczenie liczby świadków zeznających na rozprawie do 250 osób.

Odnosząc się do kwestii sprawowania nadzoru nad tokiem postępowania przygotowawczego pragnę podkreślić, iż w dniu 18 grudnia 1993 roku ówczesny Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny wydał zarządzenie Nr 202/93/6M przekazując powyższe postępowanie do dalszego prowadzenia Prokuraturze Wojewódzkiej w Gdańsku, przy czym wraz ze sprawą delegował do tej jednostki, na okres nie dłuższy niż sześć miesięcy prokuratora Prokuratury Marynarki Wojennej w Gdyni, który ją dotychczas prowadził.

W Prokuraturze Wojewódzkiej w Gdańsku śledztwo zostało zarejestrowane pod nr V Ds 65/93/S , a następnie objęte nadzorem Prokuratury Apelacyjnej w Gdańsku.

W dniu 2 listopada 1993 roku Departament Prokuratury Ministerstwa Sprawiedliwości polecił Prokuratorowi Apelacyjnemu w Gdańsku powołanie zespołu prokuratorów w celu zbadania prawidłowości przebiegu przedmiotowego postępowania. Zespół ten rozpoczął działalność na podstawie zarządzenia Nr 13 z dnia 9 listopada 1993 roku. Po przeanalizowaniu 80 tomów akt, w dniu 20 grudnia 1993 roku zespół przedstawił Departamentowi Prokuratury stanowisko, w którym stwierdził, iż śledztwo prowadzone było poprawnie, z dużym wysiłkiem, wnikliwością i wielowątkowo, jednocześnie wskazał na pewne jego wady i uchybienia.

Sprawozdanie Zespołu zostało uznane za niepełne i polecono jego uzupełnienie, co nastąpiło w dniu 17 lutego 1994 roku.

Należy podkreślić, że po wpłynięciu akt śledztwa V Ds 63/05 do Prokuratury Wojewódzkiej w Gdańsku, do jego prowadzenia zostało dodatkowo oddelegowanych dwóch prokuratorów, a nadzór nad tym postępowaniem przejął Prokurator Wojewódzki wraz z zastępcą. Przez cały okres jego trwania nadzór sprawował również Naczelnik Wydziału V Prokuratury Wojewódzkiej w Gdańsku oraz Naczelnik Wydziału Nadzoru nad Postępowaniami Przygotowawczymi Prokuratury Apelacyjnej w Gdańsku, a także jej ówczesne kierownictwo.

W toku prowadzonego śledztwa prokuratorzy wykonywali zarówno bieżące czynności procesowe, jak również czynności polegające na wyjaśnianiu lub usuwaniu wątpliwości dowodowo-prawnych wskazanych przez Departament Prokuratury Ministerstwa Sprawiedliwości, czy też Prokuratury Apelacyjnej w Gdańsku. Wszelkie decyzje związane z planowanymi czynnościami były omawiane i konsultowane przez prokuratorów prowadzących z przełożonymi. Organizowano również cykliczne narady dotyczące przedmiotowego postępowania, zwłaszcza w zakresie poczynionych ustaleń dowodowych i przyjętej kwalifikacji prawnej czynów.

Informacje o prowadzonym śledztwie i poczynionych w jego trakcie ustaleniach przesyłano sukcesywnie, początkowo Departamentowi Prokuratury Ministerstwa Sprawiedliwości a następnie, już po wniesieniu w dniu 7 kwietnia 1995 roku aktu oskarżenia do sądu, również Prokuraturze Krajowej.

Oceniając ten etap postępowania, należy skonstatować, że organy sprawujące nadzór nad prokuratorami prowadzącymi postępowanie przygotowawcze

wykorzystały wszelkie dostępne środki umożliwiające sprawne kontynuowanie śledztwa. Szeroki zakres przedmiotowy postępowania oraz fakt, iż wszczęto je stosunkowo późno (po upływie 20 lat od wydarzeń), bez wątpienia utrudniały prowadzenie czynności, co miało bezpośredni wpływ na wydłużanie się czasu trwania postępowania przygotowawczego.

Jak już wcześniej wskazałem, śledztwo w sprawie niniejszej zostało wszczęte w dniu 8 października 1990 roku, a zakończyło się złożeniem w dniu 7 kwietnia 1995 roku w Sądzie Wojewódzkim w Gdańsku aktu oskarżenia. Sprawa została zarejestrowana pod sygnaturą akt IVK 166/95. W liczącym 429 stron maszynopisu akcie oskarżenia prokurator zarzucił popełnienie przestępstw określonych w art.16 d.k.k. w zw. z art.148 § 1 d.k.k. w zb. z art.16 d.k.k. w zw. z art.11 § 2 d.k.k. w zw. z art. 148 § 1 d.k.k. w zw. z art.10 § 2 d.k.k. dwunastu oskarżonym: Wojciechowi Jaruzelskiemu, Kazimierzowi Świtale, Stanisławowi Kociołkowi, Tadeuszowi Tuczańskiemu, Józefowi Kamińskiemu, Stanisławowi Kruczkowi, Edwardowi Łańcuckiemu, Mirosławowi Wiekierze, Wiesławowi Gopowi, Władysławowi Łomotowi, Bolesławowi Fałdaszowi i Karolowi Kubalicy.

W akcie oskarżenia prokurator wniósł o wezwanie na rozprawę celem przesłuchania 1091 świadków, a nadto zawarł w nim wniosek o odczytanie na rozprawie zeznań kolejnych 2425 świadków.

Na tym etapie postępowania akta liczyły 87 tomów.

Postanowieniem z dnia 3 lipca 1995 roku Sąd Wojewódzki w Gdańsku orzekł o zwróceniu sprawy Prokuraturze Wojewódzkiej w Gdańsku w celu usunięcia istotnych braków postępowania przygotowawczego. Postanowienie to zostało uchylone postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 26 października 1995 roku (sygn. akt II AKz 438/95), który przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Wojewódzkiemu w Gdańsku.

Postanowieniem z dnia 7 listopada 1995 roku Sąd Wojewódzki w Gdańsku orzekł o przekazaniu wyżej wymienionej sprawy do rozpoznania Sądowi Marynarki Wojennej w Gdyni. Jednak i to postanowienie zostało uchylone postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 11 stycznia 1996 roku (sygn. akt II AKz 767/95), a sprawa została przekazana Sądowi Wojewódzkiemu w Gdańsku do rozpoznania.

Następnie zarządzeniem z dnia 26 stycznia 1996 roku wyznaczono rozprawę główną na dzień 28 marca 1996 roku, przy czym jednocześnie wyznaczono

dodatkowego sędziego i dodatkowego ławnika do składu orzekającego.

W tym dniu nie doszło do otwarcia przewodu sądowego, natomiast strony postępowania złożyły liczne oświadczenia, po czym rozprawa została odroczona do dnia 13 czerwca 1996 roku.

Wydanym w dniu 25 kwietnia 1996 roku postanowieniem Sąd Wojewódzki w Gdańsku umorzył postępowanie w sprawie przeciwko oskarżonym Wojciechowi Jaruzelskiemu i Kazimierzowi Świtale, które to orzeczenie zostało uchylone postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, z dnia 27 czerwca 1996 roku (sygn. akt II AKz 344/96), a sprawę przeciwko obu w/w oskarżonym przekazano Sądowi Wojewódzkiemu w Gdańsku do rozpoznania.

Podczas kolejnej rozprawy, w dniu 30 stycznia 1997 roku, także nie doszło do otwarcia przewodu sądowego, bowiem strony złożyły obszerne oświadczenia i zarządzono przerwę do dnia 13 marca 1997 roku.

Postanowieniem z dnia 13 marca 1997 roku Sąd Wojewódzki w Gdańsku wyłączył ze sprawy oznaczonej sygn. akt IVK 225/97 do odrębnego postępowania sprawy oskarżonych: Kazimierza Świtale, Karola Kubalicy, Edwarda Łańcuckiego oraz Józefa Kamińskiego, z uwagi na ich stan zdrowia i zawiesił co do nich postępowanie karne, przy czym w konsekwencji postępowanie wobec oskarżonego Karola Kubalicy zostało umorzone z uwagi na jego zgon.

Natomiast w odniesieniu do oskarżonego Wojciecha Jaruzelskiego w wydanej w dniu 23 czerwca 1997 roku opinii Akademii Medycznej w Warszawie biegli orzekli, że oskarżony ze względu na stan zdrowia i prowadzone terapie nie może brać udziału w czynnościach procesowych poza miejscem zamieszkania. Na skutek tej opinii Sąd Wojewódzki w Gdańsku postanowieniem z dnia 28 lipca 1997 roku wyłączył także z w/w sprawy do odrębnego postępowania sprawę oskarżonego Wojciecha Jaruzelskiego i zawiesił postępowanie karne.

Co do pozostałych oskarżonych, pomimo wyznaczonych w dniach: 28 listopada 1997 roku, 8 stycznia, 25 marca, 15 czerwca i 1 września 1998 roku terminów rozpraw nie doszło do otwarcia przewodu sądowego. Do jego otwarcia doszło dopiero w dniu 5 listopada 1998 roku.

Podczas kolejnych rozpraw w dniach: 1 grudnia i 15 grudnia 1998 roku oskarżeni składali wyjaśnienia, natomiast w trakcie rozpraw w dniach: 19 stycznia i 9 marca 1999 roku strony wygłaszały oświadczenia.

W dniu 27 sierpnia 1999 roku Sąd Wojewódzki w Gdańsku postanowił podjąć

postępowanie wobec oskarżonych Edwarda Łańcuckiego, Józefa Kamińskiego i Wojciecha Jaruzelskiego w sprawie o sygn. akt IVK 225/97 i połączyć ją ze sprawą o sygn. akt IVK 166/95.

Ponadto Sąd wystąpił do Sądu Najwyższego z wnioskiem o przekazanie do rozpoznania tej sprawy Sądowi Okręgowemu w Warszawie z uwagi na dobro wymiaru sprawiedliwości. Wystąpienie to zostało spowodowane treścią sporządzonych w sprawie opinii dotyczących oskarżonych z których wynikało, że mogą oni brać udział w postępowaniu sądowym w miejscu zamieszkania, to jest w Warszawie.

Postanowieniem z dnia 8 listopada 1999 roku (sygn. akt IIIKo 106/ 99), Sąd Najwyższy, na podstawie art. 37 k.p.k., przekazał sprawę przeciwko oskarżonym Wojciechowi Jaruzelskiemu, Stanisławowi Kociołkowi, Tadeuszowi Tuczapskiemu, Józefowi Kamińskiemu, Stanisławowi Kruczkowi, Edwardowi Łańcuckiemu, Mirosławowi Wiekierze, Wiesławowi Gopowi, Władysławowi Łomotowi i Bolesławowi Fałdaszowi do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie.

Akta sprawy zostały przekazane do Sądu Okręgowego w Warszawie w dniu 22 grudnia 1999 roku i wówczas została ona zarejestrowana pod sygnaturą **VIIIK 281/99**.

Do udziału w rozpoznaniu tej sprawy wyznaczono dwóch sędziów i pięciu ławników, w tym dwóch ławników dodatkowych (w trakcie procesu jeden z ławników zmarł).

Z uwagi na sytuację kadrową Wydziału VIII Karnego Sądu Okręgowego w Warszawie, zakres i rodzaj spraw rozpoznawanych w tym Wydziale, jak również ze względu na brak jakichkolwiek przesłanek, które mogłyby wywołać przypuszczenie co do konieczności zmiany składu orzekającego (na przykład wiek sędziów zawodowych, ich stan zdrowia i tym podobne) nie wyznaczono dodatkowego sędziego.

W dniu 27 czerwca 2000 roku wyznaczono posiedzenie w trybie art. 349 k.p.k., to jest w zakresie należytego przygotowania postępowania i organizacji rozprawy, które następnie zostało odroczone do dnia 13 lipca 2000 roku z uwagi na wniosek obrońcy oskarżonego Wojciecha Jaruzelskiego o umorzenie postępowania oraz taki sam wniosek złożony przez obrońcę oskarżonego Edwarda Łańcuckiego. Ponadto Sąd przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne w celu wyjaśnienia, czy w świetle normy zawartej w przepisie art.156 ust. 1 Konstytucji

członkowie Rady Ministrów, za naruszenie Konstytucji lub ustaw, a także za przestępstwa popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem, ponoszą wyłącznie odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu, czy też przed sądem powszechnym. Akta sprawy przedstawiono Trybunałowi Konstytucyjnemu w dniu 27 lipca 2000 roku.

Wyrok Trybunału zapadł w dniu 21 lutego 2001 roku. Dopuszczył on możliwość odpowiedzialności członka Rady Ministrów przed sądem powszechnym za przestępstwo popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem, jeżeli Sejm nie podjął uchwały o pociągnięciu go do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu.

W tym okresie w Sądzie trwały czynności związane z ustaleniem aktualnego stanu zdrowia oskarżonych. W dniu 15 marca 2001 roku wydano zarządzenie o wyznaczeniu terminów rozprawy, poczynawszy od 15 maja 2001 roku.

Natomiast na dzień 5 kwietnia 2001 roku zostało wyznaczone posiedzenie Sądu, w celu rozpoznania kolejnych wniosków złożonych przez obrońców oskarżonych, na którym nie został uwzględniony wniosek obrońców oskarżonego Edwarda Łańcuckiego o zwrot sprawy do postępowania przygotowawczego. Natomiast w dniu 12 kwietnia 2001 roku wydano postanowienie o nieuwzględnieniu wniosków o umorzenie postępowania.

Podczas rozprawy w dniu 15 maja 2001 roku Sąd odebrał od stron stanowiska odnośnie kolejnych zgłoszonych w sprawie wniosków, a następnie zarządził przerwę w rozprawie do dnia 17 maja 2001 roku. Wówczas Sąd rozpoznał te wnioski, a także wyłączył sprawę oskarżonego Józefa Kamińskiego do odrębnego rozpoznania i postępowanie karne wobec niego zawiesił z uwagi na zły stan jego zdrowia.

Na kolejną rozprawę w dniu 18 maja 2001 roku nie stawił się oskarżony Edward Łańcucki.

Podczas następnej rozprawy w dniu 19 czerwca 2001 roku obrońca oskarżonego Edwarda Łańcuckiego złożył wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych co do stanu zdrowia tego oskarżonego, a obrońcy (ustanowieni z urzędu) oskarżonego Wojciecha Jaruzelskiego złożyli wniosek o przedłużenie im terminu do zapoznania się z aktami sprawy o trzy miesiące. Do wniosków tych przyłączył się Prokurator. Sąd uwzględniając wnioski odroczył rozprawę do dnia 5 września 2001 roku.

Na tym terminie rozprawy Sąd nie uwzględnił wniosków obrońców

oskarżonego Wojciecha Jaruzelskiego i dwóch innych oskarżonych o zwrot sprawy do prokuratury celem uzupełnienia postępowania przygotowawczego.

Na kolejną rozprawę - w dniu 7 września 2001 roku - nie stawili się oskarżeni Edward Łańcucki i Władysław Łomot, w związku z czym Sąd odroczył rozprawę do dnia 24 września 2001 roku, celem ustalenia stanu zdrowia wyżej wymienionych oskarżonych. W czasie tej rozprawy Sąd, biorąc pod uwagę opinię o stanie zdrowia oskarżonego Edwarda Łańcuckiego, wyłączył jego sprawę do odrębnego rozpoznania zawieszając postępowanie do czasu ustania przeszkody. Ponieważ na tę rozprawę nie stawili się także oskarżony Władysław Łomot, Sąd odroczył ją do dnia 27 września 2001 roku, w celu uzyskania opinii o stanie zdrowia tego oskarżonego. Z uwagi na brak żądanych opinii, Sąd w dniu 27 września 2001 roku odroczył rozprawę do dnia 10 października 2001 roku, lecz w tym terminie rozprawa nie doszła do skutku z powodu niestawiennictwa oskarżonego Władysława Łomota. Kolejny termin rozprawy wyznaczono na dzień 16 października 2001 roku, kiedy to wydano postanowienie o wyłączeniu do odrębnego rozpoznania sprawy oskarżonego Władysława Łomota i zawieszeniu wobec niego postępowania karnego, z uwagi na zły stan zdrowia. Obecnie, sprawa przeciwko temu oskarżonemu pozostaje w kognicji Sądu Okręgowego w Gdańsku, albowiem postanowieniem z dnia 13 sierpnia 2007 roku Sąd Okręgowy w Warszawie podjął zawieszone postępowanie i przekazał ją do rozpoznania temu właśnie sądowi jako właściwemu miejscowo.

Natomiast na rozprawie w dniu 16 października 2001 roku doszło do otwarcia przewodu sądowego i Prokurator rozpoczął odczytywanie aktu oskarżenia, którą to czynność kontynuował podczas kolejnej rozprawy w dniu 17 października 2001 roku. Podczas następnej rozprawy - w dniu 18 października 2001 roku - składanie wyjaśnień rozpoczął oskarżony Wojciech Jaruzelski. Składanie ich kontynuował również podczas rozprawy w dniach: 8, 9, 12 i 13 listopada 2001 roku, przy czym w trakcie ostatniej z wymienionych rozpraw wyjaśnienia złożył także oskarżony Stanisław Kociołek. Następnie rozprawę przerwano do dnia 19 listopada 2001 roku. Termin ten nie doszedł do skutku z uwagi na chorobę sędziego Piotra Wachowicza – Przewodniczącego składu orzekającego, który od dnia 19 listopada 2001 roku, przebywał na zwolnieniu lekarskim.

Na kolejnym terminie, tj. 26 lutego 2002 roku, zaistniała konieczność prowadzenia rozprawy od początku. Wobec złożenia przez część oskarżonych wniosków o prowadzenie rozprawy od początku, Sąd był zmuszony, ze względu na

treść obowiązującego ówczesnie przepisu art. 404 § 2 k.p.k., uwzględnić zgłoszone wnioski i rozpocząć prowadzenie postępowania w sprawie od początku.

Podkreślić jednak należy, że już podczas tej samej rozprawy nastąpiło ponowne otwarcie przewodu sądowego i Prokurator rozpoczął odczytywanie aktu oskarżenia, co było kontynuowane również w trakcie kolejnej rozprawy w dniu 12 marca 2002 roku.

Podczas następnych rozpraw przesłuchano występujących w niej oskarżonych oraz wielu świadków.

Do dnia 13 marca 2008 roku w sprawie tej odbyło się 290 terminów rozprawy, przeprowadzono dowód z zeznań około 700 świadków (z 1091 zawnioskowanych do przesłuchania). Aktualnie akta sprawy liczą 139 tomów.

Nadmienić należy, iż obecnie sprawa jest prowadzona przeciwko sześciu oskarżonym, to jest: Wojciechowi Jaruzelskiemu, Stanisławowi Kociołkowi, Tadeuszowi Tuczapskiemu, Mirosławowi Wiekierze, Wiesławowi Gopowi i Bolesławowi Fałdaszowi. Była ona prowadzona od otwarcia w niej przewodu sądowego w Sądzie Okręgowym w Warszawie przeciwko siedmiu oskarżonym, to jest przeciwko sześciu oskarżonym wymienionym powyżej, a także oskarżonemu Stanisławowi Kruczkowi. Jednakże postanowieniem z dnia 19 września 2006 roku Sąd wyłączył sprawę tego oskarżonego do odrębnego rozpoznania i postępowanie karne co do niego zawiesił, z uwagi na zły stan zdrowia.

Przedstawiając przebieg postępowania w omawianej sprawie nadmieniam, że ostatnia rozprawa odbyła się w dniu 13 marca 2008 roku.

Zarządzeniem z dnia 9 stycznia 2008 roku wyznaczono kolejne terminy rozprawy w miesiącach lutym (4,5,6,7,12,13,14,19,20,21,26,27,28) i marcu (4,5,6,10,11,13,17,18,19,25,27,31) 2008 roku.

Pomimo tak zaplanowanego kalendarza rozprawy, przeszkodą w ciągłości rozpoznawania sprawy była choroba sędziego sprawozdawcy, który ostatnio przebywał na zwolnieniu lekarskim w okresie od dnia 4 lutego 2008 roku do dnia 4 marca 2008 roku.

W szerszym aspekcie problem absencji z tytułu choroby w/w sędziego zostanie omówiony w dalszej części odpowiedzi.

Powyżej przytoczone ustalenia prowadzą do konkluzji, iż sprawa o sygn. akt VIIIK 281/99 jest bardzo obszerna, trudna i skomplikowana dowodowo. Już wówczas, kiedy akta zakończonego śledztwa wpłynęły do Sądu Wojewódzkiego w

Gdańsku (w dniu 7 kwietnia 1995 roku), liczyły one 87 tomów, a śledztwo w tej sprawie było prowadzone przez okres czterech i pół roku. Przypomnieć w tym miejscu należy, że sam akt oskarżenia liczył 429 kart. Prokurator wniósł o przesłuchanie, w charakterze świadków 1091 osób, a nadto zawarł wniosek o odczytanie zeznań kolejnych 2425 świadków. Ponadto w sprawie składano liczne wnioski o przeprowadzenie szeregu innych dowodów.

Obecnie akta liczą już 139 tomów, co dowodzi w sposób oczywisty, jak dalece obszerną jest rozpoznawana sprawa.

Należy również wskazać, że jest to sprawa precedensowa. Nigdy wcześniej nie miała miejsca taka sytuacja, by sąd powszechny orzekał w sprawie o tak jednoznacznych historycznych odniesieniach, w której oskarżonymi o popełnienie przestępstw z art.148 d.k.k. byłyby osoby sprawujące najwyższe urzędy państwowe, w tym były prezydent, były wicepremier i ministrowie. W historii polskiego wymiaru sprawiedliwości nie ma wcześniejszych doświadczeń w procedowaniu w tego rodzaju sprawach.

Trzeba również zaznaczyć, iż z uwagi na to, że sprawa jest trudna i skomplikowana nie może być prowadzona zbyt pośpiesznie, natomiast dowody, jak w każdej sprawie, muszą być przeprowadzane ze szczególną dokładnością.

Każdy z wątków tej sprawy wymaga prowadzenia szczegółowych analiz. Konieczność przyjęcia takiego sposobu prowadzenia postępowania dowodowego implikuje ograniczenie do kilku liczby świadków, których można przesłuchać w ramach jednej rozprawy. Stąd też liczba wzywanych na poszczególne rozprawy świadków oscyluje w przedziale od trzech do sześciu, co znajduje uzasadnienie w licznych i szczegółowych pytaniach zadawanych przez strony (w tym bardzo szczegółowych z dziedziny wojskowości).

Zauważyć też należy, że w sytuacji zaistniałych przewlekłych chorób oskarżonych sąd meriti - dotyczy to tak Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku, jak i Sądu Okręgowego w Warszawie - podejmował decyzje w zakresie wyłączenia i odrębnego rozpoznania sprawy takiego podsądnego. Postanowienia tego rodzaju Sąd Okręgowy w Warszawie podejmował względem oskarżonych: Józefa Kamińskiego, Edwarda Łańcuckiego, Władysława Łomota i Stanisława Kruczka tak, by możliwym było rozpoznanie sprawy względem tych oskarżonych, co do których nie zachodziła długotrwała przeszkoda uniemożliwiająca jej rozpoznanie.

Wpływ na sprawność postępowania, oprócz stale pogarszającego się stanu

zdrowia oskarżonych i liczną ich absencją na rozprawie, mają też bez wątpienia choroby członków składu orzekającego, w tym głównie jego Przewodniczącego, będącego jednocześnie sędzią sprawozdawcą, w czasie rozpoznawania sprawy w Sądzie Okręgowym w Warszawie.

Za najbardziej istotny w tym zakresie należy uznać fakt, iż sędzia Piotr Wachowicz przebywał nieprzerwanie na zwolnieniu lekarskim od dnia 5 czerwca 2007 roku do dnia 6 stycznia 2008 roku i od dnia 4 lutego 2008 roku do dnia 4 marca 2008 roku. Jego przedłużająca się choroba spowodowała, że Przewodniczący Wydziału VIII Sądu Okręgowego w Warszawie wystąpił w dniu 26 czerwca 2007 roku do Prezesa tego Sądu z prośbą o rozważenie złożenia wniosku na posiedzeniu Kolegium Sądu o ewentualne skierowanie sędziego Piotra Wachowicza na komisyjne badanie lekarskie celem ustalenia czy stan zdrowia pozwala mu na wypełnianie obowiązków orzeczniczych.

Z treści wydanego, w miesiącu listopadzie 2007 roku, orzeczenia lekarskiego wynikało, że sędzia Piotr Wachowicz był wówczas zdolny do sprawowania funkcji sędziego. Jednak w dalszym ciągu przebywał on na zwolnieniu lekarskim, ostatecznie do dnia 6 stycznia 2008 roku. W tej sytuacji Przewodniczący Wydziału VIII zwrócił się ponownie do Prezesa Sądu z prośbą o upoważnienie go do wydania zarządzenia o zmianie składu orzekającego w sprawie VIIIK 281/99. Decyzja w tym zakresie nie została ostatecznie podjęta z uwagi na deklarację złożoną przez sędziego Piotra Wachowicza, że powróci on do pracy po upływie okresu, którego dotyczyło ostatnie zwolnienie lekarskie, co istotnie nastąpiło, a tym samym wyznaczona na dzień 8 stycznia 2008 roku rozprawa odbyła się, podobnie jak kolejno wyznaczone w miesiącu styczniu. Jednakże w okresie od dnia 4 lutego 2008 roku do dnia 4 marca 2008 roku Pan sędzia Piotr Wachowicz ponownie przebywał na zwolnieniu lekarskim, przy czym powrócił do wykonywania obowiązków sędziego w dniu 5 marca 2008 roku, kontynuując tego dnia czynności procesowe w sprawie niniejszej.

Przyznać należy, iż niewyznaczenie do składu sądzącego dodatkowego sędziego ma w niniejszej sprawie znaczenie o tyle, że w przypadku wystąpienia trwałej niemożności uczestniczenia w rozprawie przez jednego z dwóch sędziów zawodowych, będących członkami składu sądzącego, konieczne będzie prowadzenie postępowania od początku. Wprawdzie wobec dotychczasowych zwolnień lekarskich sędziego referenta powstała obawa, że zajdzie potrzeba

prowadzenia postępowania od początku, jednakże na dzień dzisiejszy fakt taki nie nastąpił.

Niemniej jednak zaznaczam, że w przypadku ponownego wystąpienia omawianej przeszkody, w ramach sprawowanego nadzoru administracyjnego w tej sprawie zwrócę się do Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie o rozważenie zastosowania instytucji określonych w art. 47 § 1 oraz 171 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku Prawo o ustroju sądów powszechnych [Dz.U. z 2001r., Nr 98, poz. 1070 – ze zmianami], pozwalających na wyznaczenie do dwóch dodatkowych sędziów oraz ławników.

Pozwoli to na sprawne prowadzenie postępowania w sytuacji w której choroba, czy też inna absencja członka składu sądzącego uniemożliwiałaby kontynuowanie rozprawy.

Jednocześnie podkreślam, iż sprawa oznaczona sygnaturą akt **VIIIK 281/99** objęta jest nadzorem administracyjnym Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie od dnia 12 maja 2005 roku. Pozostaje ona również od 1998 roku w nadzorze Departamentu Sądów Powszechnych.

Niezależnie od dotychczas podejmowanych czynności nadzorczych w dniu 13 lutego 2008 roku Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie zarządził lustrację przedmiotowej sprawy pod kątem rażącej przewlekłości postępowania, której wyniki będą podstawą do dalszych decyzji, w tym dyscyplinarnych.

W świetle omówionych czynności nie ulega wątpliwości, iż nie można mówić o sprawnym prowadzeniu niniejszego postępowania. Trwający ponad 12 lat proces pozostaje w opozycji do wyrażonej w przepisie art. 2 § 1 pkt 4 k.p.k. zasadzie rozstrzygnięcia sprawy w rozsądnym terminie i należy liczyć się z możliwością wniesienia skargi na przewlekłość postępowania. Dotychczas taka skarga nie wpłynęła. Tym samym, stosownie do przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki [Dz.U. z dnia 16 sierpnia 2004 roku, Nr 179, poz. 1843], nie było prawnych możliwości orzekania przez sąd w kwestii przewlekłości toczącego się postępowania. Uprawnienia w tym zakresie nie przysługują Ministrowi Sprawiedliwości, który na mocy art. 9 i 39 ustawy z dnia 27 lipca 2001r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. nr 98, poz. 1070 ze zm.) wyposażony jest w instrumenty prawne związane z wykonywaniem zwierzchniego nadzoru jedynie nad działalnością administracyjną sądów. Niemniej

jednak, uznać należy, iż omawiane postępowanie trwa dłużej niż jest to konieczne dla wyjaśnienia okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Podkreślenia wymaga jednak fakt, iż obecnie czynione są wszelkie niezbędne działania zmierzające do zabezpieczenia prawidłowego jego toku, tak by zakończenie postępowania mogło nastąpić jeszcze w bieżącym roku.

II. Odnosząc się do drugiej sprawy – sygn. akt **VIII K 24/08** Sądu Okręgowego w Warszawie uprzejmie informuję, iż początkowo sprawa ta zawisła przed Sądem Rejonowym dla Warszawy- Śródmieścia w Warszawie [sygn. akt IIK 323/07], do którego w dniu 17 kwietnia 2007 roku wpłynął akt oskarżenia złożony przez Instytut Pamięci Narodowej Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach. Objęto nim dziewięciu oskarżonych, którym zarzucono:

- ✓ Wojciechowi Jaruzelskiemu oraz Tadeuszowi Tupaczewskiemu popełnienie przestępstw z art. 258§3k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i art. 18§2 k.k. w zw. z art. 231 § 1 k.k. przy zastosowaniu przepisu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;
- ✓ Stanisławowi Kani, Florianowi Siwickiemu i Czesławowi Kiszczałowi popełnienie przestępstwa z art. 258 § 2 k.k. w zw. z art. art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;
- ✓ Emilianowi Kołodziejowi, Krystynie Marszałek – Młyńczyk, Eugenii Kemparze i Tadeuszowi Skórze popełnienie przestępstwa z art. 231 § 1 k.k. przy zastosowaniu przepisu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Łącznie z aktem oskarżenia sprawa liczyła 12 797 kart.

Odpisy aktu oskarżenia zostały doręczone oskarżonym w dniach pomiędzy 30 kwietnia a 20 maja 2007 roku.

W dniach: 8, 10, 11, 14 i 15 maja 2007 roku do akt wpływały odpowiedzi oskarżonych na akt oskarżenia oraz wnioski o zwrot sprawy do Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach, w celu uzupełnienia postępowania przygotowawczego.

Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie postanowieniem z dnia 13 lipca 2007 roku, działając w oparciu o treść art. 35 § 1 k.p.k. w zw. z art. 25 § 1 pkt 2 k.p.k. stwierdził swą niewłaściwość rzeczową i sprawę przekazał do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie. W uzasadnieniu stanowiska Sąd Rejonowy powołał się na wejście w życie ustawy z dnia 29 marca 2007 roku o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 11 kwietnia 2007 roku, Nr 64, poz. 432 ze zm.) zmieniającą katalog spraw rozpoznawanych przez sądy okręgowe w pierwszej instancji.

Po uprawomocnieniu się niniejszego orzeczenia sprawę przekazano do Sądu Okręgowego w Warszawie, gdzie otrzymała sygn. VIIIK 317/07.

Tenże Sąd postanowieniem z dnia 8 października 2007 roku, na podstawie art. 35 § 1k.k. w zw. z art. 6a, przywołanej już ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 roku, uznał się niewłaściwym rzeczowo i sprawę przekazał do rozpoznania sądowi Rejonowemu dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie.

Tak więc, sprawa ponownie trafiła do w/w Sądu Rejonowego, co było konsekwencją zmiany przepisów ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 roku, będąca podstawą zmian przepisów Kodeksu postępowania karnego, między innymi w zakresie zmiany właściwości rzeczowej sądów powszechnych.

Zarówno więc Sąd Rejonowy jak i Sąd Okręgowy w datach podejmowanych przez siebie decyzji, orzekały w oparciu o wówczas obowiązujące przepisy prawa, zgodnie z zasadą wyrażoną w treści art. 35 § 1 k.p.k.

Kolejną czynnością w sprawie było zwrócenie się przez Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie do Sądu Apelacyjnego w Warszawie o przekazanie sprawy do rozpoznania sądowi okręgowemu, jako sądowi pierwszej instancji, z uwagi na szczególną wagę i zawłość sprawy.

W dniu 11 stycznia 2008 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie uwzględnił wniosek Sądu Rejonowego przekazując sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie do merytorycznego rozpoznania, gdzie została zarejestrowana pod sygnaturą **VIII K 24/08.**

Na posiedzeniu w dniu 28 stycznia 2008 roku sąd meriti wydał postanowienie o rozpoznaniu sprawy w składzie trzech sędziów zawodowych i wyznaczył na dzień 26 marca 2008 roku kolejne posiedzenie, celem rozpoznania wniosków o zwrot sprawy do postępowania przygotowawczego (oskarżonych: F. Siwickiego , Cz.

Kiszcza i W. Jaruzelskiego), jak też o dopuszczenie dowodów z przesłuchania dodatkowych świadków zawnioskowanych przez Wojciecha Jaruzelskiego i Stanisława Kani oraz dopuszczenie dowodów z dokumentów.

Oceniając dotychczasowy bieg postępowania w tej sprawie uznać należy, iż czynione są wszelkie niezbędne działania zmierzające do zabezpieczenia prawidłowego jego toku tak, aby rozstrzygnięcie sprawy mogło nastąpić w rozsądnym terminie z poszanowaniem standardów orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.

Stępiński z wyrażeniem szacunku,

Łukasz Rędziniak